

11

Xiconis Polentoni argumenta super aliquot orationibus & iue
ctiuis Ciceronis: ad Iacobū de aluarotis legū doctore Pataviū
clarum incipiunt.

Quoniam longitudo scripturę studiosi etiam iuge
nium perfatigat: ut in fine aliquādo quod in prin
cipio uiderit sit oblitus. placuit ad tironū usum
argumenta construere super nōnullis orationib⁹
& inuectiuis Ciceronis: cum Antonius luscus ui
centinus orator illustris super undecim iam scripsisset. gen⁹ pre
terea constitutionē & dispositionem ostendere non abnegauerī
ea potuisse ac debuisse: tum ad artem: tum ad hystoriam explica
tius dilatari. sed me certa sic artauit occasio de maximis pauca te
tigerim: & ueluti pictor qui angusta tabella amplitudinem orbis
ostendat imaginem grandis rei solo prauo signauerī: quare sta
tueram hęc ipsa ceu plebeia: sine principio: sine nomine exhibere
uerum quia fuisse audio quos nō pudeat aliena cōmentaria suo
nomini arrogare non perpendentes se nimiū: atq; nimiū auidos
glorię multo plus infamię apud peritos homines q̄ laudis apud
ignaros adolescētulos promereri. Ipse mihi cōsului sub aliquo
exordio tibi cui⁹ studium nō minus oratoris q̄ forensibus dele
ctatur hęc: licet forte minus integra uideantur dedicare: Subride
rem equidem & ad iocosam laudem procul dubio reputarem si
quisq; ex his qui lato clauo promisso caputeo tuberolis genis tu
mefacti se maximos rhetores ambiūt appellari: aliqua mea uelu
ti a se perfecta in publicum seminarent. Tu uero compater optiē
frueris argumētis istis: & ea qualiacunq; sint habebis a me non a
quoquā alio emanasse.

Argumentum super oratōne qua Tullius reuocatus ab exilio se
natui Romano gratias egit: quę incipit. si patres conscripti. ꝛ.

Retoricorum princeps Marcus Tullius Cicero Arpino ex
Popido oriūdu Romam urbem tum orbem habena impe
rii unici continētem sese contulit. In qua urbe q̄q; aduena & huī
lis genere habere: ad maximos tñ magistratus & honores ascen
dit. Cū autē susurreret plurimū de coniuratōne Catelinę quā ful
uia mulier (ut testat salustius) inhonestā: s; utilis romano po. ob

insolentiā curii concubinariū sui propallauerat populus romanus
accensus est ad consulatū mandādū Marco Tullio Ciceroni. nā
antea nobilitas extuabat & quasi pollui consulatū credebat si quā
uix egregius homo nouus adeptus foret: sed ubi tantę cōiuratio
nis periculum aduenit: postpositis iūdia atq; supbia creati sunt
consules. M. Tullius. & G. Antonius. erat enim tum consulatus
dignitas in urbe maximus magistratus: at collegam suū antoniū
nequid contra rempublicam sentiret pactione prouicia pepulit.
prudenti itaq; diligentia sua Cicero Catelinam expulit. expulsus
deleuit. cōiurationis principes lentulum qui p̄cius & clarissima
gente cornelia consulare ad ipsum imperiū quo nūc Cicero emi
nebat habuerat: tum uero p̄tor erat: ac Cethegum statilium ga
binium ceparium carcerauit. carceratis demum per indices rerum
capitalium laqueo gulam fregit: quibus tantis uiris nobilissimis
infami morte sublati ea res quę rempublicā liberasset: Ciceroni
tamen multas & maximas conflauit. nam finito consulatus offi
cio auctoribus. P. Clodio Cesonio Caluētio. Gabino. L. p̄sone
& aliis qui tum reipublicę residebāt cicero in exilium datur: bo
na eius publice diripiuntur: domus eius diruitur. dirupta in reli
gionis porticum sub libertatis simulachro cōsecratur. Expecte
bant enī ab eo Catelinam Cethegum & reliquos ueluti quos ip̄e
odio non iure necasset promulgauerāt q̄ nūquā Cicero ad patri
am rediret nisi prius illi quos tam crudeliter (ut agebant) necaue
rat reuiuiscerēt: uolentes eum perpetuo exulare: cum impossibile
homini humano sit a mortuis resurgere. uerū & illorum crudeli
& iniquo magistratu exacto Cicero multo maiori honore & lę
titia reuocatus est quā dedecore & dolore pulsus fuerat. quāobrem
ne ingratus tanti beneficii uideretur in pleno senatu omnibus in
genere: & singulis in specie qui salutem suam opati fuerant: hac
in signi oratione gratias refert: innocētiam suam perfidiam emu
lorum senatus totius populi romani: ac demū uniuscuiusq; qui
repatriationi causam dederāt beneficium cōmemorans dicit quę
confutādo iniuriis obliuisci quā ulcisci malle cum satis sibi futurū
sit nō solum ad referēdam: sed ad cōmemorandā gratiā eorū quę
rū bñficio & uirtute restitutus ē. dicit etiā se maluisse furori cōsu
lis & tribuni plebis emulorū cedē quā resistendo piculū ī rep. ponē

12

Est itaq; hęc oratio constituta in genere demonstratiuo cum uiperet eos a quibus relegatus est: & laudet eos a quibus reuocatus est. constitutio est coniecturalis. Dispositio autem non ab artis institutione: sed ad casum temporis oratoris iudicio accomodata. Primo enim ponit exordium. 2° confirmationem interpositis aliquibus narratiuiculis. Ultimo pouit conclusionē per enumerationem.

Argumentum orationis quę incipit. quod p̄catus a Ioue optimo maximo. x̄. qua Cicero ad quirites seu populum romanum innocētiam suam excufans de restitutione sua in patriam gratias agit.

Cicero sicut in argumēto p̄cedentis orōnis qua ad senatū gratiarū actiones cōmemorans quantum ab uniuerso senatu: quantum a singulis pro eius restitutione operatum fuerit dictum est sic & in ista quoq; notabili oratione & diuina pene eloquentia apud quirites seu populum romanū excufat se dicens nō eius culpa sed odio damnatum exilio fuisse: & ut magis augeat beneficium: & ut exilium sibi cōmodum fuisse ostendat: dicit q̄ non senserat prius sicut postea sensit: q̄ iocundum foret frui patria fratre ceterisq; amicis & fortunis suis: & q̄ itellexit magis carendo q̄ fruendo quid haberent uoluptatis. quodq; honos dignitas: locus: ordo: beneficia. q̄q; sibi semper carissima uisa fuerint: tamē ea nūc remota illustriora uidentur q̄ si sublata sibi seu obscurata nō fuissent. dicit quoq; nedum sibi sed nemini fuisse tantam eloquētiam q̄ magnitudinem multitudinemq; beneficiorum quę ad eum fratrem suum & liberos contulerunt: non modo augere: aut exornare oratione: sed enumerare posset. commemorat etiā & auget beneficia p. r. in eius optata restitutione: innocentiam quoq; suam ostendit dicens non exulasse reatu suo: sed quia egerat conseruādę ciuitatis causa quę improbi homines nolissent. quodq; Cicero frater & G. Piso gener nō implorauerūt gratiam a populo pro eo q̄ exularet aliquo crimine: sed propria uirtute auctoritate senatus restitutus est: cum sibi non fuerit multitudo propinquorum: ut fuit P. pompillio: & Quinto Metello: qui tribuniciis rogationibus nulla auctoritate senatus restituti sunt: neque sibi fuerunt armatae uires. ut Gneo Mario: qui

nō modo non a senatu: sed oppresso senatu restitutus est. & q̄ ipse Cicero certare armis cum potuerit noluit: quoniā & uincere & uinci luctuosum reipublice fore putauit. confutat etiam seu remouet q̄ de eo timeri posset: cum lesus quisq; ad uindictam tēdat: dicit certe se futurum fidelem ut semper fuit atq; nullatenus uindictam quęsiturū. hęc igitur oratio est in genere demonstratiuo. constitutio coniecturalis est. dispositio uero non est ab artis institutōne profecta: sed ad casum temporis oratoris iudicio accommodata. Nam primo ponit exordium per quod. quia gen⁹ est dubiū captat beniuolentiam. deinde confirmat. postremo cōcludit per enumerationem.

Argumentum super oratione quę incipit. Cum multa diuinitus qua restituendam sibi domum ei⁹ per clodium consecratam ad pontifices perorauit incipit.

Vabus uti ex premissis orationib⁹ ostensum est ciceroni ex eo q̄ patriam a cōiuratōne Cateline seruauit multi emuli succreuerūt. inter quos. P. Clodius tribunus plebis: consensu consulum ei interdixit: ne in senatu iret atq; poenam statuit illis qui sibi in aliquo subuenirent. diripiunt quoq; bona sua. domū autem eiectis uxore & filiis funditus diruit: & ad perpetuę ignominie memoriam diruptum in porticum simulacro deę libertatis consecrauit. Verum Cicero & si (ut ait) potuisset armis furori tribunitio resistere: pro cōmodo tamē reipublice ut exul cedere maluit. tandem cum caritas nedum: sed fames frumenti isto P. Clodio autore orta omnem ciuitatem opprimeret totius populi concursu & auctoritate senatus Cicero ueluti qui summa prudentia semel patriam seruauerat: & qui posset huic caritati remediū inuenire reuocatus est: & integre ad ciuilitatem & ad honores restitutus. In senatu autē rogatus de annonę grauitate sententiam dicere onus huiusmodi prouisionis imposuit. G. Pompeio: qui sua integritate annonę prouideret: petiitq; a senatu domum sibi religionis umbra surreptam restitui. Porro. P. Clodius contra obstabat non debere restitui: accusabatq; eum q̄ extra ordinem imposuisset onus annonę. Gn. Pom. senat⁹ uero ex sentētia. M. bibuli delegauit hęc qōnē de restituēda domo collegio pōtificū corā qb⁹. p. clodius uti ex h⁹ orōnis breuis elicif⁹ pus uerba fecit

deinde Cicero hac egregia oratione respondit diluendo primū obiecta. Deinde ostendendo sibi domum debere restitui: nec potuisse iure consecrari: neq; consecratam esse orans pontifices non patiantur eum quem. P. Clodius & omnes boni custodem patrię iudicassent: pati eandem penam qua afficiūtur reipublicę enerfores. scilicet domum suam taliter sub religione teneri. Hęc itaq; oratio longa & pene diuinitus exornata in genere iudiciali constituta est. nam continet excusationē seu defensionem. Constitutio autem multiplex est: sed principalis uidetur iudicialis asumptiua. interponit etiā suspitiones quasdam ex constitutione cōiecturali: quare putēt pontifices domum eius non iure sed p̄ter instituta & odio consecratam. dispositio est non ab instituti one artis profecta sed ad casuz tēporis oratoris iudicio accōmodo data. Primo quidem ponit exordium seu insinuationē. nam cū turpe uideri possit domum diis imortalib⁹ consecratam repeti & etiā cum auditores uti aduersarius dixerat sibi irati uiderētur: & eorum anim⁹ esset ab aduersario persuasus: utitur insinuatōe captans beniuolentiā ne qua pars turpitudinis sibi obesse possit deinde diuidit aperiens in quibus non cōueniat cum aduersario exponensq; res de quibus sit principaliter dicturus ad purgationem sui reperiens in aduersarium obiecta in se tandem illā purgationem concludit per enumerationē. demū post purgationem uenit ad causam principalem de domo sibi restituēda: ostēdens eam nullo iure sacratam. & ibi etiam prius diuidit petēs ueniam de tam multis dictis extra causam & pollicet se exinde pauca dicturū. postremo cōcludit per cōmiserationem.

Argumētum orationis quę incipit. si quis iudices. x. qua Tulli⁹ M. Celiū de beneficio accusatum coram iudicibus defensauit incipit.

Criminat. M. Celiū clare indolis & discipulus Ciceronis per Attratiniū. L. Herennium & Balbum q̄ a Clodia: quę erat soror P. Clodii & nupserat. Q. Metello aurum mutuo sumplisset & ei postea ne reddere cogeret uenenū per licinium parasset: propterea q; corrumpere studuisset seruo clodię sed cum id serui Clodię reuelassent Clodiam ordinasse seruis: locum darent Licinio ad balneas Baias: & clam misisse amicos qui

Licinium cū traderet seruis Pifidē ueneni in manifesto delicto
comprehenderēt. at uero dicunt accusatores licinium amicorum
Clodię infidiis patefactis dimiffa pifde e manibus aufugiffe ad
probandum crimen adducunt q̄ M. Celius fit iuuenis lasciuus:
impudicus:spetiofus: secesserit a patre domū sibi emerit. fuerit
unus ex consciiis cōiurationis Catelinę: uerberauerit fenatorem
uxores aliquorū de nocte a cena redeuntiū atraxerit. Erant itaq̄
accusatores pro clodia multi sed infestior erat Attratini⁹: quoni
am. M. Celius patrem illius crimine ambitus in iudicium uoca
uerat unde sub pietatis specie indixerat. iudices etiā dieb⁹ festis
& laudis banc causam audirent. Cōtra uero has accusationes ci
cero. M. Celium familiarē & discipulum suum: & dicēdi arte pe
ritum defendit hac oratione elegantiffima: in qua mirabiliter di
luit & confutat crimina obiecta per aduersarios: ostendens patē
tiffimis cōiecturis. M. Celium non esse reum. demū contra clo
diam ueniens dicens sibi turpe muliebres inimicitias agere: intro
ducit ueluti ab inferis quendam cecum: qui pro eo loquēs mulie
rem obiurget. Exinde introducit etiā fratrem quēdam minore;
ipsius Clodię: qui ab ea quērat causam cur. M. Celium accusari
uoluerit. Excusat etiā cursum iuuenilis uitę dicens ferēdum esse
si iuuentus pareat pudicitię suę: si tamē non spoliet alienam non
effundat patrimoniū: non inferat obprobria castis labem itegris
infamiā bonis si positio aliquem interimat si non intersit infidi
is si careat scelere si reuocet se aliquādo ad curas rei domesticę:
& rei forensis uti fecit. M. Celius cui inest ratio bonis artibus in
stituta: & cura ac uigiliis elaborata. Oratio equidem ista ē in iu
diciali genere constituta. nam continet defensionem. Constitu
tio est cōiecturalis. Dispositio autē est non ab institutione artis
profecta: sed ad causam temporis oratoris iudicio accomodata
Primo siquidem ponit exordium per quod cum causę gen⁹ ho
nestum sit multum nititur circa ea quę in exordiis requiri solent
Deinde utitur diuisione. deinde confutat quę ad causam faciūt
in speciali de auro sumpto & ueneno parato. inserit etiā narratio
nem breuem: simplicem: dilucidam: per quā exponit cū attenua
tione accusationem. demum uenit ad conclusionē: sed finis de
esse uidetur.

4

Argumentū super orōne quę incipit. Si auctoritates patronoz. x̄. quā Cicero pro. L. Cornelio gaditano de illegitima ciuilitate accusato ad iudices habuit. Incipit.

Tullius Cornelius hispanus gente gaditan⁹ patria uir armis & fide probatus in primum uirtutis a Gneo Pompeio imperatore seu consule romano ciuilitate urbis donatus. & a G. Cesare prefectus fabrū creatus uerum glorię ipsius & honoris emuli nōnulli effecti sunt: unde accusat⁹ est iudicibus quę nactus ciuilitatem fuerit contra leges & federa. dicit tamen accusator Gneū Pompeium donasse eum non scienter sed ignorāter cum nesciuerit id legibus prohiberi. At uero defensores eius fuerunt Gn. Pompeius ueluti qui amicus patron⁹ largitor fuisset & M. Crassus amicissimus sibi: ac demum. M. Cicero qui eum hac elegantissima oratione defendit ostendens Gn. Pompeium sciuisse leges: & ei licuisse donare & leges non obstare. x̄. Est itaq; hec oratio principaliter in iudiciali genere constituta. incidit tamen etiā genus demonstratiuū cum Gneū Pompeium & Lutium Corneliū laudet. posset etiam dici quę incidat genus deliberatiuū cum dicat. L. Cornelio inimicari multos non propter. L. corneliū sed quia amicus ipsius Ciceronis sit: & super eo consulat prouidendum. Constitutio autem est iuridicialis absoluta cum dicat iure donatum. Est etiā assumptiua per remotionem criminis: cū dicat a gneo pompeio donatum. Est item legitima ex scripto & sentētia cum de interprete legum agat. intercurrit cause constitutio coniecturalis cum ostendere nitatur eum accusari odio & inuidia nō per proprios suos sed per amicorum suorum emulos. Dispositio uero est non ab artis institutōne profecta sed ad casum temporis oratoris iudicio accōmodata. **P**rimo enī exorditur. **S**ecūdo diuidit. **T**ertio confirmat iure donatū. **Q**uarto intermissa etiam captatione beniuolentię & diuisione confutat aduersarii itēpretatōnē legū. demū concludit p cōmiserationē. **A**rgumētū sup oratione quę incipit hesterno die. quā Tullius responsi itēpretatōnē factam p P. Clodium falsam fore sed periculum reipu. prēmōstrare ostendit.

Hic ille P. Clodius qui tribunus plebis consensu Pisonis & Gabini consulū: ut ex p̄cedētibus argumētis & orōnib⁹

m i

premonstratur Ciceroni senatum & cōmunionē ciuium interdi-
xerat: bona eius uxorem & filiis exclusis diripuerat: domum di-
ruperat: diruptam in porticum deę libertatis cōsecratur: & ne resti-
tueretur: neq; reedificaretur quātum potuit obstiterat. cu; senat⁹
auctoritate consensu populi Cicero restitutus foret: & eius do-
mum liberam fore ab omni religione pontifices iudicassent con-
tentionem habuit in qua dixit strepitum cum fremitu in agro la-
tino auditum esse: quem ex restitutōne consecratę domus religi-
onem uiolatam significare ex aruspicum responso dicebat: que-
stus quoq; multum ē religionem taliter pollutā restitutione illi⁹
domus quam ipse propriis manibus consecrasset. Demum etia;
frequenti senatu qui equitibus romanis dabatur impedire causaz
publicanorum uoluit: & minatus ē tacita uoce ciceroni: quare ex
curia eiectus fuit. uerum quia eiectione ista nōnulli arbitrabātur
Ciceronem uehemētius q̄ sapienti homini conuenire elatum: &
aduersus illum inimicum suum nimium iratum fore. Cicero ad
excusationem sui & ad accusationē emuli hanc elegantissimā &
ornatissimā orationem recte Tulliana eloquētia confertam ad
senatum habuit per quam dicit se iratum duob⁹. scilicet Pisoni
& Gabino: qui cōsules eum quem defendere debuissent arbitrio
& furori emuli prodiderunt. non autē se iratum P. Clodio cum
ipsum puniendum dimittat Tito Annio: cui deuota & constitu-
ta hostia ipse Clodius uideatur. Nititur quoq; ostendere q̄ ridi-
culosa fuerit illa contio in qua is de uiolata religione cōquestus
sit qui uiolator religionis & impudicę uite semper fuerit. Nitit^r
quoq; ostendere illum strepitum nō significare uiolationem reli-
gionis sed premonstrare mutationem status ex discordia optā-
tum & ita aruspices respondisse: eamq; cōmutationem timendā
esse ob sceleratam mentem. P. Clodii: & propterea consulit pro-
uidendum esse ne status reipublicę cōmutetur: & constituendas
esse diis procurationes & obsecratōnes: quēadmodum ex respō-
sis aruspicum monētur. hęc quidem oratio est in genere delibe-
ratiuo. Constitutio ē legitīa ex cōtrouersia scripti & sentētīę. s.
responso aruspicum. Est etiā constitutio coniecturalis. Disposi-
tio est nō ab artis institutione profecta: sed ad casum temporis
oratoris iudicio accōmodata. Primo enī exordit. Deīde narrat

Tertio confirmat primā partē intētionis suę. postea secūda, de mū concludit per amplificationē.

Argumētū sup orōne quę incipit. Si qñ inimicorū. x̄. quam

Tullius pro seipso in exiliū cedēte metu. P. Clodii ad senatū & milites habuit. Incipit.

Ciceroni tum quia nouus homo & alienigena uirtutum meritis & ciuilitatē & ad summos magistratus ascenderat: tū quia in consulatu suo extinxerat flammā q̄ reipublicę ex coniu-
ratōne Catelinę uebementissime imminebat: multi odio & inuidia inimici conflati sunt. quorū acerrimus. P. Clodius fuit. Hic nanq; & cōmunionem & senatum interdixit sibi: ita (ut ipse ait) nō accusatus sine iudice: sine teste. sine crimine: ab emulo pulsus sit. Quare ista elegantissima oratōne populi romani animōs nititur cōcitare ad comprimēdum furorem P. Clodii tribuni plebis: qui non modo ad ipsius Ciceronis sed ad totius reipublicę perniciem talia permolitur. dicit tamen se cedere malle omnium salutis causa q̄ manus conserant: inter eos erat quoq; & deos immortales & senatum & equites ei qui sua uirtute rempublicā saluam fecit auxilio sint: & eius liberos & necessarios recipiāt & defendant. Sunt tamen qui hanc orationē Tullianam eloquentiam non sapere suspicentur. Verū quicūq; fuerit auctor ipsa in genere deliberatiuo constituta est. Constitutio ē cōiecturalis. Dispositio uero ē non ab artis institutione profecta: sed ad casum t̄pis oratoris iudicio accōmodata. Primū siquidē exordiē in gñe honesto. Secūdo confirmat itermixta etiā aliqua confutatione. De mū concludit per cōmiserationem.

Argumētū sup orōne quę incipit. Si qs ante iudices. x̄. Quia Cicero defendit corā iudicibus P. Sextium de seditione per P. Clodium accusatū. Incipit.

Publius Clodius qui tribun⁹ plebis homo: ut uult Cicero facinorosus permittētibus. L. Pisone & Gabino cōsulib⁹ quorū alter negligens & lautius: alter horridus & simulatus erat omnē statum reipublicę peruertit: cū bonis ciuib⁹ qui plurimū possent noua sed falsa crimina dietim opponeret. in Ciceronem etiā contra fidem datā Gn. Pompeio tandē exarsit eumq; dirupta domo direptis bonis exclusis uxore & filiis ciuitate pepulit

m z

cum eius furore; si uoluisset Cicero reprimere potuisset. bis motus Gn. Pompei⁹: qui uirtute sua imperium populi Romani orbis terrarum terminus diffinisset senatū habuit: quem sua auctoritate rogauit decerneret q̄ Cicero remaneret. Quare P. Clodi⁹ consilium iniit interficiendi Pompei. patefacto autem consilio Gneus Pompei⁹ tādū inclusus domi fuit: tandem suffragio P. Lentuli. L. Cotte Milonis & aliorum bonorū uirorum referentibus acto tribunis decretum est Cicero repatriaret pro cui⁹ salute missus est P. Sextius ad Gneū Cēsarem tunc in Gallia bella gerentem. Nam. P. Clodius seminauerat hoc se facere consensu Gnei Cēsaris Pompei: & M. Crassi. Cū autē dies consilii habendi uenisset & P. Clodius in istos arma parasset. Q. Fabricius amic⁹ Ciceronis & P. Sextius qui etiā tribun⁹ plebis erat aggregata manu feruorū multa nocte taciti Castoris templum occupauerūt & ibi aduersariorum consilia scrutabantur. At P. Clodius preoccupatus foro & curia in amicos Ciceronis impetū fecit: ibi occisis uulneratisq; multis P. Sexti⁹ adeo uulneratus est ut pro mortuo relictus in templo uix euaserit. præterea acculauerūt Clodiani P. Sextium & Milonē quos prius defendit Hortensius: qui sua oratione crimina diluit. demum Cicero hāc orationē pro eis ad iudices habuit. Quę oratio est in genere iudiciali constituta. Incidit tamen genus demonstratiuū. Constitutio est coniecturalis. Dispositio ē nō ab artis institutione profecta: sed ad casum t̄pis oratoris iudicio accomodata.

Argumētū orōnis quę incipit. Si tua tantū mō uatiniū zc. quaz Cicero cōtra uatiniū falso testificatū habuit. Incipit.

Centis Romanę origine s; nō uite integritate Vatinius colloquium cum albino uanno: & T. Claudio habuit eis consilium dedit accusarent. P. Sextium. T. Cornelium & T. Anniū q̄ ad tutelam Ciceronis nocte amicorū & feruorum manu collecta in templo castoris impetū fecissent in P. Clodium tri. plebis cui⁹ odio Cicero exulauerat nec obstante q̄ patrocinator in consulendo accusatoribus fuisset & testis aductus calcato ueritatis dicende iuramēto negauit se consuluisse & colloquiū habuisse Præterea qm̄ Cicero accusatos defenderat: Vatini⁹ maledicebat Ciceronem q̄ tyrannice quodāmodo uiueret niteret q̄ potentia

opprimere bonos ciues dicēs multum displicuisse bonis accusa-
 tos per Ciceronē fuisse defensos: pluraq; alia diffeminabat Vati-
 nius in Ciceronē in odium ciuitatis induceret. Cicero autem co-
 ram. L. Lentulo flamine Marciali iudice hac elegantissima orati-
 one ostendit Vatinium consultum conscium instructorem &
 subornatorem accusantium periurūq; fuisse: se uero defendisse
 amicos iure & consensu bonorum ciuiū a quibus potissime im-
 pellitur. hanc orationem habere ad frangendam audaciam & re-
 tardandam loquacitatem uatini: licet ex sentētia sua statuisset si-
 lentio præterire cum uatini uitę turpissime qualitas non mereret
 talem responso rem habere. Aperit quoq; q̄ ambitio sus sit uatini
 us postulando se prætorem fieri: q̄ audax in conuocādo cōsiliū
 contra leges: q̄ nepharius in magistratu: & quatenus ipsu; in odiū
 audientis iducat: & nomen tyranni ostendat: non sibi sed Vati-
 nio conuenire. Memorat hunc uatinium opprimere uoluisse ue-
 ctii iudicio ipsum iudicem. L. Lentulum: necnō L. Paulum ipsū
 Tullium Gayum Pisonem generum suum. M. Laterensem. de-
 mum ne uestigium corrupti iudicii appareret occidisse Vectiu;
 Meminit quoq; quę in. Q. Arii epulo fecerit. Itę q; præter urbis
 morem legatum se fecerit gestum legati iniussu senatus assum-
 pserit. q; leges latas ab aliis q̄ a se non putet. q; dicat se auxilio
 Cęsarī amici sui omnia etiā inuitis diis & hominibus consecu-
 turum. q; seipsum hac opinione decipiat cum iterrogatus Cęsar
 apud aquilegiam quid de quorūdam magistratu sentiret: de ua-
 tinio dixerit uatinium gratis nihil fecisse: cum omnia in pecunia
 posuisset: & propterea amore carere debere. Ista igit oratio licet
 uideatur esse in genere iudiciali magis uidetur in genere demon-
 stratiuo uersari. Constitutio equidem cōiecturalis est. Disposi-
 tio autem est non ab artis institutione profecta: sed ad casum tē-
 poris oratoris iudicio accomodata. Exorditur enim primo. Se-
 cundo narrat. Tertio unūquodq; in se obiectum particulariter
 confutat & diluit: atq; eadem omnia repercutit & confirmat in
 Vatiniū esse. Ultimo uero præposita amplificatione concludit
 per enumerationem.

Argumētum orationis quę incipit. Si quis uestrum. P. C. r̄.
 qua; Cicero dicere sententiam rogatus de sortiendis prouintiis

habuit ad senatum.

IN decernēdis prouintiis cum Romano in senatu diuerse sententię haberentur rogatus Cicero sentētiā dicere consuluit remouendos esse. L. Pisonem: Gabinum: & Cesonium Caluentium: qui consulari imperio Syrię & Macedonię presidebāt G. autem Cęsari imperium in Gallos propagandum. Nā ut ipse ait illorum auaritia turbati Barbari prouitias populabant: adeo ut Bizantii positi in gremio romani imperii oppidum reliquere arcem munire cogentur: acq; spoliati a consulibus populi etiā supmissa in imberna exercitu & ministris scelerum grauarentur: adeo ut. C. Caluentius nisi Virgilius legatus uir bonus & innocens obuiaffet etiā insignia e templis omnia diu sanctissime custodia abstulisset. propterea senatus eorum litteris indicantibus res per eos bene gestas non credi statuisset: prohibuissetq; supplicationes pro eis fieri. Nam & exercitus omnis uix ad unum usq; eorum culpa delectus fuerat. Illas itaq; prouitias deiceps gubernari pretores consulit: & imperium illis minime propagari cū ex interpositione temporis ciuium calamitas fortiorū erumna sceleratissimorum hominū impunitas propagetur: Ac uero Cęsar gētes gallicas quas priores imperatores reprimere potiusq; domare studuerit: bello uix perfecto sub ditione romana posuerit. nam subactis cęteris gentibus hęc una gens restabat preterq; ab oceano usq; ad ultimum pontū omnia tanq; unum aliquem portū tutum & clausum romanus populus possidebat. preterea periculosum reipublicę si Cęsari bellum Gallicum consummare uolenti successor quispiam mitteretur. quāmo si redire uellet cogendū fore meritumq; tum dicit honoribus quibus ipsius sentētia senatus munierat supplicatione. uidelicet quidecim dierum dandum item illi stipendiū quo exercitum tenere possit. uerum ne quēq; i admirationē ducat q; illos remouēdos hunc confirmandū dixerit explicat se id rōne reipublicę dicere. non aut ob causas amicitię uel odii quas aut cū illis aut cū isto gerat. Huius itaq; orōnis licet genus demonstratiuum ex laude & uitupatione uideat in esse tamē principalius deliberatiuū esse. Cōstitutio cōiecturalis. Dispositio nō ab artis institutione profecta sed ad casum tpris oratoris iudicio accomodata. Nā p̄ exordii in gñe dubio. 2° diuidit

Tertio cōfutando aduersariorū sententiā confirmat & concludit illos ex Syria & Macedonia reuocādos. Deīde cōfutat opinionē dicentiū Galliā aut ulteriōrē aut citeriōrē cū Syria cōiūgendā: ut Cēsari prouītia tolleret: & confirmat ei propagādū īperiū & dādum stipendiū ut bellū īcoeptū pficiat: Demū explicans quā orationē amicitie & odii hēat cōfutādo cōcludit p̄ amplificationē.

Argumētū sup̄ quatuor īuectiuis quarū prima incipit. Quo usq; tāde; abutere Catelina. .i. quas Cicero tum populi romani consul cōtra Catelinam in rempublicā conspirantem habuit.

Modis scripsit nobili gñe natus fuit magna uī animi & corporis: sed īgenio malo prauoq; huic ab adolefcētia bella ītestina rapinē cēdes discordia ciuilis grata fuere: ibiq; iuuētutē exercuit corpus paties inediē algoris uigiliē fuit supra q̄ credibile ē: Animus audax subdolos uari⁹ c⁹libet rei simulator ac dissimulator alieni appetēs sui p̄fusus ardēs cupiditatib⁹ fatis eloquētiē sapientiē parū uastus animus: imoderata uel īcredibilia & nimis alta semp̄ cupiebat. hūc p⁹ dñationē. L. Syllē libido maxīa īuaserat r. p. capiendē neq; id qbus modis assequeret dū sibi regnū pararet quicq; pensī hēbat. Agitabat magis atq; magis animus īdiēsq; ferox īopia familiaris rei scelerū conscīa que utraq; his artib⁹ auxerāt: quas supra memorauī. īcitabāt eū p̄terea corrupti mores ciuitatis quos pessima ac diuersa mala īter se luxuria atq; auaricia uexabāt. corrupta nāq; in ciuitate ratus ē id qd̄ facillimū factu erat omniū flagitiosorum atq; facinorosorum circū se tanq̄ stipatorū cateruas h̄re. his amicis sotiisq; confusus opprimēde reipu. cōsilium cepit. ad hoc quietis rebus ipsi consulatū petendi magna spes fuit: sed pecuniarū repetundarum prohibitus reus cōiurauit de arripiendo dominiū qd̄ fuluīa nobilis mulier insolentia. Q. Curii cōsotii cognitū propalauit quo accensis patrū studiis. M. Tullius. Gn. Antoni⁹ cōsules declarant. At Tullius cui urbs euenerat ad euitādū illi⁹ dolos & astutias & p̄quirendū illius cōsilia uigilauit tāde manifesta re apud. P. C. publico ī senatu in Catelinā p̄ntē īuehit monetq; ut ex priā īuectiua liquet urbe discedat. Inde per secundam īuectiuam milites seu quirites in Catelinam hortatur: monetq; siqui sunt coniurationis complices habeāt. ad

quirites item per tertiam qualiter conſpirationem nouerit mani-
feſtat: rogatq; grates agant diis & is dies perpetuo celebretur. De-
mum per quartam ſenatum conſuluit quid de cōplicibus captis
agendum. Sunt itaq; hęc quatuor inuectiuę in genere demōſtra-
tiuo inquātum Catelinam uituperat. ſunt etiā in genere delibera-
tiuo inquātū conſulit. Conſtitutio uidetur gñaliter coniectural
Diſpoſitio uero ē nō ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſuꝝ
tpis oratoris iudicio accomodata.

Argumentum ſuper conqueſtionibus ſeu inuectiuis habitis
inter Saluſtium & Ciceronem quarum prima incipit. Grauius &
iniquo animo. ꝙ.

Saluſtius Criſpus illuſtri urbis proſapia ortus adoleſcētiā
litteris dedit iuuetutem armis ſcribendo ocio ſeneſtutem
fuit eniꝝ p̄tor Iulii Ceſaris. poſt multa res geſtas populi roma-
ni ſcribere ſtatuit: plura ſcripſit ex quibus habetur bellum iugur-
tinum. habetur cōſpiratio Catelinę. habetur etiam hęc liuoroſa
conqueſtio contra Marcū Tulliū Ciceronē qui & ſi arpino cam-
panię oppidulo ex regione uolſcorum egenis parētibus originē
habuiſſet ſuoruꝝ tamē inopiam litterali ſtudio ſubleuauit. Rbe-
toricalis ſcientię p̄iceps euasit iuriſcōſult⁹ & philoſoph⁹ clariuit
conſul quoq; coniuurationem Catelinę qua ignis urbi maximus
iminebat extinxit: quibus ubi amorem fuerat meritis odiū: ubi
beniuolentiā inuidiam: ubi laudes ignominiam: ubi honores ex-
ilium: & demum ubi uitam perpetuam mortem crudam ſortit⁹
eſt. Nam inter ceteros glorię ſuę emulos Saluſtius inuidens illū
ſibi honoris gradū p̄ſtare cui parentem claritate ſanguinis no-
bilitate ſe arbitrabatur merito p̄ponendum: conqueſtionem ſi-
ue inuectiuam hanc habuit: quaten⁹ famam illius cōmiciis deni-
graret cui uirtute non poterat ſe adequare. Ad eam igitur Cicero
ne tacendo aut faſſus: aut timidus putaretur per ſubſequentem
conqueſtionem ſiue inuectiuā illi reſpōdit: atq; ardentius quo
eloquentia notior & cauſa forte iuſtior ſibi erat. Cōſtitutę ſunt
itaq; hęc conqueſtiones in genere demonſtratiuo cū alterū uterq;
uitupare ſtuduerit. Cōſtitutio equidē cōiecturalis ē. Diſpoſitio
aut nō ab artis inſtitutione profecta ſed ad caſum tēporis orato-
ris iudicio accomodata.

Conclusio operis.

NAbes cōpater optime munus hoc: licet fortasse præstantiæ
 tuæ uideat̃ exiguū: ex omni quidē numero orōnum Tul
 lii quas plurimas fuisse auctorū uetustorū elegatione compim?
 dūtaxat uigintiunā priscorum seu odium: seu negligentia nobis
 posteris conseruauit. Argumēta siquidē ista duodecim sunt: ut
 pote duo super sex iuectiuis in Catilinam: atq; Salustium. Reli
 qua super x. orōnibus ad diuersa. At nostri tēporis rhetor famo
 sus Antonius Luscus super xi. iam perscripsit. Videris id com
 mētum etiā gratulabor: amplissime quidē & argumēta posuit &
 partes tetigit: & ad digitum colores ostendit. Has meas ineptias
 qui leget irridebit fortasse & me quē ignotū alioquin prudentē
 censabat. hoc isto uno certior factus dementē dicit: sed sic expe
 riendū ingenii cupido fecit: atq; necessitas ipsa coegit ut hęc ista
 argumenta in eas orōnes in quas: neq; luscus: neq; doctus quisq;
 scripserat pro uiribus amplecterer. Tu alia si nō satisfecerint ista
 gustui tuo gratiora cōpones. Verū hęc sic a me quātalibet ema
 nata licet uti si ex ingenti cumulo auri nō omnē quātitatē: sed
 pro loculi capacitate delegerim minus orōnis proprie singulatī
 fuerint ante lecta studiosis nouitiis reor intellectū apient: & igre
 dientibus aditum faciliore ostendent. Patauii ex q̄dibus solitę
 habitationis. M. cccc. xiii.

CXichonis Polentoni argumenta xii. super aliquot inuectiuis
 & orationibus Ciceronis ad Iacobum aluerotum iurifconsultū
 Patauinū clarum fuiuunt.

Heronymus Squarzac⁹ Alexandrin⁹. Reuerēdissimo
in Christo p̄ri dño Antonio Seracho archiepo Corin
thiensī: & Reuerendissimi dñi patriarche Venetiarum
uicario Salutē plurimā dicit. Cum superioribus dieb⁹ humanissi
me p̄ oñones eloquentissimi Ciceronis p̄currerē in illis mirū in
modū delectatus sum q̄ p̄ter sententiarū grauitatē: qua ubiq; p̄
clarissimus auctor usus ē. Tanta īgenij acrimonia: tāta dicendi
copia ac ui: tāta elegantiarū crebritate & robore: tanta animi ma
gnitudine: & tāto spiritu res suas agit: ut nemo meli⁹ nec p̄clari⁹
neq; elegāti⁹ facere possit. Qd' cū h̄ opus dignissimū eē p̄ceperī
summa cupiditate exarsit anim⁹ ad eas cognoscēdas. Verū ille
nō nisi ab eruditissimis iisdēq; copiis rerū affluētibus hōibus p̄
cipi posse existimaui: Si cōmētarios quos nōnulli eruditissimi
hoīes ediderūt in manibus h̄re ualerēt. & cū h̄ diu mecū medita
tus eēm doctissimū atq; hūanissimū uirū Marcū barbū patritiū
Venetū offendi: & ea q̄ mihi eēnt aīo cū eo agitare coepisse; &
postq̄ meā opīoe; bonā eē affirmauit. nō te fugit iqt fortasse hie
ronyme Antoniū Luscū clarū uirū cōmētarios in xi. Ciceronis
oñones luculētissime edidisse. & Georgiū Trapsuntiū: q̄ nō mi
nus gręcarū l̄rarū q̄ latinarū eruditissim⁹ hēbat. Qui cū olī i hac
āplissima urbe doceret oñonē subtilissimā p. Q. Ligario abso
lutissime ē cōmētatus: & i ea qdē āplissime posuit argumētū &
ptes tetigit: & ad digitū (ut ita dicā) colores oñdit. sic & Luscus
in oīb⁹ qb⁹ ipse cōmētatus ē magno cū studio abūdātissime oīa
docet. Quos libellos si qs diligēter inspicē uoluerit p̄cul dubio
& facile uī earū oñonū cognoscere possit. & cū h̄ non solū meo
iudicio s; etiā ab eruditissimo hoīe accepissē maxīo studio eos
libros & h̄ndos: & diligēter legēdos curauī. Licet ego & si sepe
alī uiderī: sed non diligēter a me lecti minīe fuerāt: s; cū utilitatē
quā nūc secū asserūt aīo aduertisse; consiliū diligētissimi barbi
atq; snīa & uera mihi & approbatissima uisa ē. Quare p̄ utilitate
publica eos i lucē dare curauī: & ut id asseq ualerē summoq; stu
dio cū Iohāne Coloniēsi mercatore optīo & sotio suo Iohāne
gerretzē cōtēdi. ut quēadmodū oēs cōmētarios iuris cīlis & pō
tificialiū necnō oēs pene toti⁹ linguę latinę libros suis ip̄sis ipri
mere fecissent: hos nullo pacto p̄mittendos paterentur. Qui
ut sunt benigni: atq; humani facillime opinioni meę annuerunt.

quod opus ut ex omni parte magis absolutum redderē ei duo
 decim argumenta Xichi Polentoni suorum temporū l̄ratissimi
 uiri simul iſerui. Iis p̄terea codicillis Asconiu pedianū auctore
uetuſſimum & a multis auctoꝛibus. & in primis a Plinio celebra
tum nō incōgrue adiunxi qui diuinus auctoꝛ q̄uis laceratus fere
 totus exiſtat attamen non mediocrem fructum ab ipſo libro ha
 bere poſſumus: cum multa in illo cōtineantur: quę alibi inueniri
 minime poſſunt. & hercle in principio magis epiſtole meę q̄ in
 fine a me nomināduſ erat. Quamobrem deſſenda ſunt ſuperio
 ra tpa: quę adeo magna uel calamitate uel negligentia oppreſſa
 erant ut p̄clariffimū auctoꝛem paſſa eſſet perire: & de hoc tam
 paruo fragmento habenda eſt magna gratia p̄ſtantiffimo ora
 tori Poggio Florentino: cui⁹ diligenti indagatioꝛe auctoꝛ no
 biliſſimus: qui per tot ſęcula in media barbarię ſepultuſ erat: ma
 gno cum labore atq; industria erutuſ eſt. Cum itaq; opus p̄ſen
 tium librorum una cōpegiffem ad quem potiuſ dirigerē Archie
 piſcope inſignis q̄ ad te! qui cotidie i ſimili arte uerſariſ iura red
 dendo. Nam quid aliud ij libri p̄ſtant q̄ ſenſum Ciceroniſ ora
 tionibuſ enucleare. Et qd aliud uult in illiſ Egregiuſ oratoꝛ Tul
 liuſ q̄ ſuoa defendere beniuoloſ atq; amicoſ quoa ab iniquiſ ui
 riſ oppreſſoſ eē uidebat. Sic etiā foro tuo cū ad illū pridie ueni
 rem facere uidebā. Nam cotidie iuriſcōſulti de rebuſ maximis
 & grauiffimiſ ante tribunal tuū diſceptant. Ex hoc reuerendiſſi
 me p̄ſul te potiffimū delegi: ad quē meā hanc dirigerē epiſtolā:
 Cū neminē haberē cui rectiuſ p̄nſ opuſ deſtinare poſſem. Cui⁹
 ingenii uī optimūq; iudiciū ad cognoſcēdaſ cauſaſ p̄ſpexerī
 Non itaq; alienū exiſtimaui ab inſtituto tuo h⁹ modi opuſcula
 quę de inſtitutione oratoria tradunt ad te legenda mittere. Et ſi
 hoſ meoa laboreſ tibi gratoſ eſſe ſenſero: poſt ut ſpero maioroſ
 a nobiſ lucubrationeſ & fortaiſſiſ etiā placidiora ad te mittere cu
 rabo. Vale foelix pater optime & me ut ſoleſ ama. Venetiſ ex
 eđibuſ ſolite habitationiſ 4. nonaſ Iuniaſ. M. cccc. lxxvij.

*Asconius pedianus
 a plinio attoluit*

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

UNIVERSITY OF VIRGINIA

PED

Orat

TRAI

CIC

ORAT

ly

PEDIANI

Orationes.

1477.

TRABEZYN

CICERONIA

ORAT. ARTIE.

Biblioteca de Santa Cruz

IyR 54

PROFANO